

Landbrukets plass i stortingspartienes prioriteringer

En gjennomgang av enkelte saker i
perioden 1997-2001

Odd Lutnæs

Kortnotat 4 - 2001

Norsk
Landbrukssamvirke

NORGES BONDELAG

Landbrukets **Utredningskontor**

Schweigaardsgt. 34C
Pb 9347 Grønland
N-0135 OSLO
Tlf: 22 05 47 00
Fax: 22 17 23 11
E-post: lu@landsam.com
<http://lu.landbruk.no>

Forord

Norges Bondelag ønsket å rette oppmerksomheten mot stortingspartienes håndtering av enkelte viktige landbrukspolitiske saker i stortingsperioden 1997-2001.

Landbrukets Utredningskontor har på den bakgrunn tatt for seg et utvalg saker, og sett nærmere på hvordan disse er blitt håndtert i Stortinget. Utvalget av emner og saker for gjennomgangen har skjedd i samarbeid med Norges Bondelag.

Vi vil få takke de ansatte ved stortingsarkivet for rask og god hjelp for å framskaffe nødvendig informasjon for å få ferdigstilt notatet.

Kortnotatet er ført i penn av Odd Lutnæs ved Landbrukets Utredningskontor, som også står ansvarlig for de opplysninger, slutninger og betraktninger som kommer fram i notatet.

Vi takker Norges Bondelag for et interessant oppdrag.

Oslo, juli 2001

Hanne Eldby
Prosjektkoordinator

Innhold

1	INNLEDNING	1
1.1	DET LANDBRUKSPOLITISKE KOMPROMISSET – LANDBRUKSMELDINGEN.....	1
1.2	NORSK LANDBRUKSPOLITIKK MER SAMMENSATT ENN SOM SÅ.....	2
1.3	LITT NÆRMERE OM VALGT METODE OG BRUK AV KILDER	2
2	SAKER TIL DRØFTING	5
2.1	INNTEKTSMÅLET I LANDBRUKET	5
2.1.1	Inntektsmålsettingen uttrykt i forbindelse med landbruksmeldingen	5
2.1.2	Partienes programformulering 2001-2005 knyttet til inntekt	6
2.2	JORDBRUKSOPPGJØRENE FOR FALL?.....	7
2.2.1	Er jordbruksavtalene respektert i perioden 1997-2001	7
2.3	”TRYGG MAT”	9
2.3.1	Veterinæravtalen	9
2.3.2	Antibiotika i fôr; Sink Bacitracin.....	10
2.3.3	”Matsminkesaken”	11
2.3.4	Importforbud i forbindelse med kugalskap (BSE)	12
2.4	ROVDYR.....	14
2.4.1	Rovdyrforvaltning i tråd med Stortingets intensjon.....	14
2.4.2	Forslag om avvikling av kjerneområdene.....	16
2.4.3	Stortingets rolle i etableringen av et forvaltningsområde for ulv	17
2.4.4	Tidspunkt for ny stortingsmelding om rovdyrforvaltningen.....	19
2.4.5	Partiets omtale av rovdyrforvaltningen i programmene for 2001-2005.....	20
2.5	HALV MOMS PÅ MAT	22
3	STORTINGSVALGET ER VIKTIG FOR LANDBRUKET	25

KILDER

1 Innledning

I dette notatet rettes oppmerksomheten mot *enkelte* sentrale politiske emner og spørsmål for Norges Bondelag som har vært oppe til politisk behandling i Stortinget i perioden 1997-2001. Bakgrunnen er at 2001 er et valgår, og interessen ligger i å få avklart hvordan de politiske partiene har stilt seg når den type saker har vært oppe i perioden 1997-2001.

Gjennomgangen er her avgrenset til å se på hva de landsdekkende partiene som har vært representert på Stortinget i perioden 1997-2001 har gjort, det vil si Arbeiderpartiet (AP), Sosialistisk Venstreparti (SV), Senterpartiet (SP), Kristelig Folkeparti (KrF), Venstre (V), Høyre (H) og Fremskrittspartiet (FrP).

1.1 Det landbrukspolitiske kompromisset – Landbruksmeldingen

Stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) *Om norsk landbruk og matproduksjon*, ble lagt fram av sentrumsregjeringen den 17. desember 1999. Da Bondevik-regjeringen ble felt på gasskraftsaken, var det i det landbrukspolitiske miljøet knyttet spenning til hvordan AP-regjeringen ville håndtere landbruksmeldingen. Regjeringens valg sto mellom å trekke hele meldingen, komme med en tilleggs melding eller fremme stortingsmeldingen slik den forelå. Den 27. mars 2000 vedtok Stoltenberg-regjeringen at stortingsmelding 19 skulle fremmes slik den forelå, et valg et samlet landbruk var godt fornøyd med. Enkelte uttalelser gjengitt i Bondebladet 30. mars 2000 understreker det:

- *"Bondelaget er nøgd med retningsvalet"*, ei overskrift basert på intervju med generalsekretær Harald Milli
- *"Det beste som kunne skje"*, styreleder i daværende Landbrukssamvirkets Felleskontor, Steinar Dvergsdal

Den 4. mai, ble innstilling fra næringskomiteen om norsk landbruk og matproduksjon behandlet i Stortinget, og alliansen AP og sentrum ble bekreftet. Omtalen i avisen Nationen påfølgende dag slår fast at *"Arbeiderpartiet og sentrum har funnet tonen i landbrukspolitikken"*. I begynnelsen av mai 2000 var dermed hovedskillelinjen i norsk landbrukspolitikk tydelig:

- AP, sentrumspartiene SP, KrF, V og SV¹
- Høyre og FrP

---

¹ SV var ikke representert i næringskomiteen når landbruksmeldingen ble behandlet. I debatten i Stortinget, fremmet de egne forslag om en mer offensiv satsning på økologisering av landbruket og det ble bedt om at satsningen på kombinasjonsbrukerne ble fastholdt. Deres forslag fikk kun SVs egne stemmer. Allikevel er det mer naturlig å plassere SV sammen med flertallet enn med mindretallet bestående av Høyre og FrP.

1.2 Norsk landbrukspolitikk mer sammensatt enn som så

Behandlingen av stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) endte i realiteten med at to ulike regjeringer valgte å legge fram den samme landbruksmeldingen. Denne enigheten om rammeverket for utformingen av landbrukspolitikken de nærmeste årene, kan imidlertid skjule det faktum at det også har vært betydelige meningsforskjeller i viktige enkeltsaker som er av betydning for landbruksnæringen. Vi har derfor valgt å se nærmere på konkrete saker og emner som har vært behandlet den siste fireårsperioden, for å avdekke hvordan de ulike politiske partiene har stilt seg i disse sakene. I tabellen under går det fram hvilke emner vi skal se nærmere på i denne gjennomgangen.

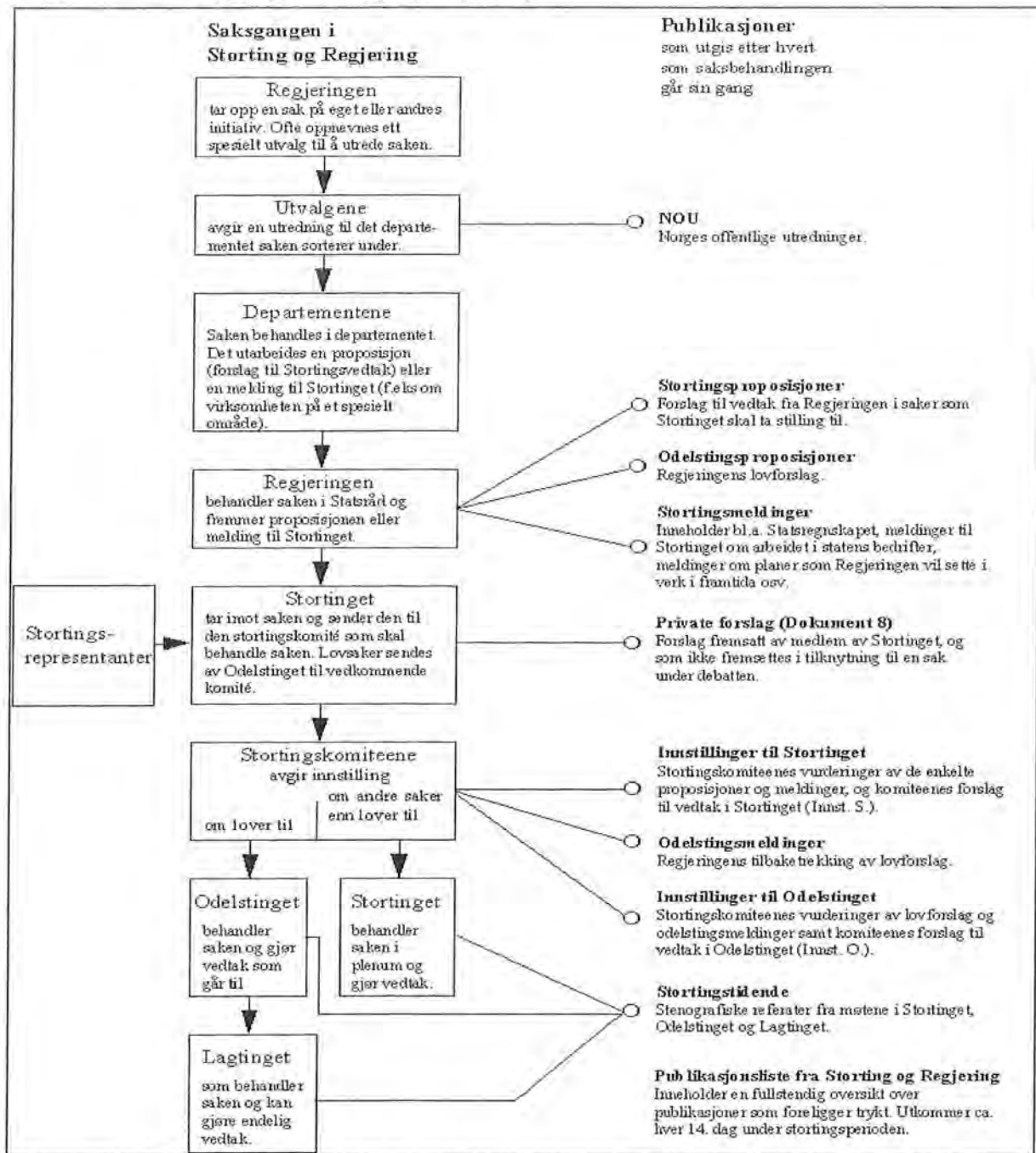
Tabell 1.1 Oversikt over emner som ligger til grunn for gjennomgangen i dette notatet

Kapittel	Sak/emne	Hovedfokus (tema)
2.1	Inntektsmålet i landbruket	Utdypet gjennom hva som ble sagt i forbindelse med landbruksmeldingen
2.2	Jordbruksoppgjørene	I hvilken grad forhandlingsinstituttet blir "respektet" i Stortinget
2.3	"Trygg mat":	
2.3.1	Veterinæravtalen	Vilje til å bruke vetoretten
2.3.2	Antibiotika i fôr	Hvem var for/mot fortsatt bruk av Sink Bacitracin i fôr produsert i Norge
2.3.3	Matsminkesaken	Hvem stemte for/mot innstillingen
2.3.4	Importforbud i forbindelse med kugalskap	Hvem stemte for/mot forslaget om å innføre importforbud av storfe/kjøtt fra land hvor det var registrert kugalskap
2.4	Rovdyr:	Holdning til ny stortingsmelding vedr. rovdyrpolitikk
2.4.1	"Forvaltning i tråd med Stortingets intensjon"	Standpunkt om behovet for en gjennomgang av forvaltningspraksisen av de fire store rovdyra
2.4.2	Avvikling av kjerneområdene	Standpunkt til hvorvidt kjerneområdene bør avvikles
2.4.3	Forvaltningsområde for ulv	Standpunkt i hvilken rolle Stortinget skal ha
2.4.4	Ny stortingsmelding om rovdyrforvaltning	Når den bør foreligge
2.5	Halv moms på mat	Hvem var for/mot

1.3 Litt nærmere om valgt metode og bruk av kilder

Det er, som det går fram av tabell 1.1, et stort spenn i saker og emner som blir tatt opp i dette notatet. Derfor vil de ulike temaene i liten grad bli sett i sammenheng med hverandre. Hensikten her er kort og godt få fram hvordan partiene har stilt seg når sakene har vært oppe til politisk behandling. Oversikten under viser saksgangen i Stortinget og i Regjeringen.

Figur 1.1 Saksgang i Storting og Regjering

Kilde: Stortingets informasjonstjenere (http://www.stortinget.no/om_stortinget/arbeidet/saksgangen.html)

Av oversikten over går det fram at det er flere måter å få satt en sak på dagsorden. Oppmerksomheten her er derfor lagt på saker som har kommet fram til avgjørelse i form av votering (avstemning) i Stortinget.

I framstillingen har vi valgt følgende struktur i dette notatet

- Kort redegjørelse av innholdet i den enkelte sak/emne. Her inkludert bakgrunnen for at saken ble et tema. Det vil si om det er i form av initiativ fra Regjering, i form av

proposisjon eller melding til Stortinget. Eller om det i form av private forslag (dokument 8 forslag) fra stortingsrepresentanter.

- Partienes ståsted gjennom behandling i Stortingets organer og avstemning i Stortinget.

I dette notatet blir det videre vist til de konkrete stemmetallene når saken har blitt gjenstand for avstemning i Stortinget. Her går det fram at det i mange tilfeller er "få" tilstede når det voteres. Fenomenet er kjent under omtalen av Stortinget som "den tomme sal". Det er et resultat av at representantene kan være "utbyttet", en ordning som innebærer et kortvarig fravær av representanter. Ansvar for dette har partienes innpiskere, og ordningen med utbytting sikrer at det politiske styrkeforholdet i Stortinget opprettholdes ved voteringer. Når dette er vanlig, så henger det sammen med at utfallet av en sak som regel er avgjort gjennom arbeidet i de enkelte fagkomiteene og partigruppene. Så når en har kommet så langt som til innstilling, er oftest utfallet av saken kjent. En fordel ved likevel å bruke opplysninger fra voteringsutskriftene, og ikke kun innstillingene, er at en får fram hvem som har stemt hva i de konkrete sakene. I notatet blir det derfor lagt vekt på å fortelle hvilke partier som utgjorde flertallet og mindretallet. Videre er det lagt vekt på å opplyse om hvilke representanter som har stemt avvikende fra flertallet i eget parti.

2 Saker til drøfting

Av tabell 1.1, i forrige kapittel, går det fram at det er et vidt spekter i saker som blir gjort til gjenstand for nærmere gjennomgang i dette notatet. De konkrete sakene blir tatt opp i samme rekkefølge som vist i tabellen, og vi starter med å se nærmere på inntektsmålet i landbruket.

2.1 Inntektsmålet i landbruket

Oppmerksomheten her er rettet mot hvilket inntektsmål som dagens landsdekkende stortingspartier har for landbruket. En mer grunnleggende diskusjon om dette ble tatt i Stortinget i forbindelse med framleggningen og behandlingen av landbruksmeldingen.

2.1.1 Inntektsmålsettingen uttrykt i forbindelse med landbruksmeldingen

I stortingsmelding nr. 19 (1999-2000), ble følgende inntektsmålsetting satt opp for landbruket:

”For å sikre at landbruket skal kunne utføre sine mangesidige samfunnsoppgaver, vil regjeringen utføre en aktiv landbrukspolitikk og tilby næringen inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekruttering til næringen, og som gjør det mulig for utøverne i jordbruket å ta del i innteks- og velferdsutviklingen i samfunnet på lik linje med andre grupper” (St.meld. nr. 19 (1999-2000), side 17).

Dette var en formulering som fra blant andre Norges Bondelag ble oppfattet som vag. I Stortingets næringskomité² stilte flertallet bak en lignende formulering, og et flertall bestående av AP, KrF, SP, V, H fremhever at :

”Gode inntektsmuligheter er avgjørende for å sikre matsikkerhet og tilstrekkelig produksjon av trygg mat med høy kvalitet og produksjon av fellesgoder for samfunnet. Samtidig bidrar gode inntektsmuligheter til rimelig fordeling av inntekt og velferd i samfunnet” (Innst.S. nr. 167 (1999-2000) side 28).

Samme flertall, med unntak av Høyre, stilte seg bak formuleringen om at ”næringen må tilbys inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekrutteringen til landbruket”.

Et flertall bestående av AP, KrF, SP, V, H framhever i denne forbindelse følgende (Innst. S. nr. 167 (1999-2000) side 28-29)³:

- Yrkesutøvere i landbruket er selvstendig næringsdrivende:
  - ⇒ Egen tilpasning avgjørende betydning for faktisk inntektsutvikling
  - ⇒ God utnytting av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftig kostnadstilpasninger vil i økende grad få betydning for at en slik inntektsutvikling kan oppnås

² Stortingets næringskomité har i perioden bestått av representanter fra partiene Sp, FrP, A, H, KrF, UAV og V. Det innebærer at SV og Kystpartiet (TF) ikke har vært representert i denne komiteen

³ Her ikke ordrett gjengitt – men essensen av det dette flertallet vektla.

- ⇒ Ønske om å sikre inntektsutviklingen på bruk der selve næringsdriften har betydning for rekrutteringen til næringen (med andre ord, ikke prioritere i samme grad de bruk der andre forhold enn brukets inntektsmuligheter har større betydning for rekrutteringen)
- ⇒ Enige om at det er nødvendig å omfordele jordbruksavtalens økonomiske virkemidler i retning av bruk som har ressursgrunnlag til å gi et viktig bidrag til sysselsetning og inntekt
- ⇒ De har merket seg at det ikke er aktuelt å foreta en avkortning av overføringene i forhold til annen inntekt
- ⇒ Bedre markedstilpasning (balanse) kunne ha sikret at målprisene i større grad hadde blitt nådd, enn tilfellet har vært [fram til mai 2000]
- ⇒ Ønsker å holde fast ved at vurderingene av inntektsmulighetene som følger av et oppgjør bør vurderes på *avtaleårsbasis*, uten detaljert fordeling på halvår
- ⇒ Bedre utnytting av inntektsmulighetene, ved produktutvikling og nisjeproduksjon i samsvar med forbrukernes etterspørsel, blir bemerket at vil bli stadig viktigere for inntektsdannelsen i landbruket
- ⇒ Nødvendig å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket

Næringskomiteens medlemmer fra *FrP* påpeker på sin side at:

”Økonomiske og sosiale forhold for selvstendig næringsdrivende i matvare produksjonsbransjen skal tilpasses det som er vanlig for næringsdrivende innenfor andre bransjer og næringer” (Innst. S. nr. 167 (1999-2000), side 29).

2.1.2 Partienes programformulering 2001-2005 knyttet til inntekt

Det er store forskjeller i hvilken grad de politiske partiene har programfestet et inntektsmål for landbruket. Vi har likevel dristet oss til å trekke ut det vi anser som essensen i fra de enkelte programmene:

FrP

- Et fritt landbruk som gir den enkelte produsent et reelt valg med hensyn til produksjon innenfor de rammer som markedet, egeninteresser og økonomi setter

Høyre

- Sikre at bonden, gjennom deregulering og økt konkurranse i landbruket, stilles friere til å utøve eiendomsrett og råderett, og dermed øke deres mulighet til å hente ut bedre priser

Venstre

- Ser det som viktig å opprettholde et desentralisert landbruk med variert bruksstruktur og allsidig drift, både av beredskapshensyn og av hensyn til bosetting og levende bygder
- Må innstille seg på økt forbrukerretting og markedstilpasningen

KrF

- Målet for norsk landbrukspolitikk er å legge til rette for en effektiv og forsvarlig produksjon i hele landet av trygg mat og andre varer og tjenester fra landbruket
- Vil legge til rette for de som ønsker å satse på landbruk som yrke og næring

SP

- Jordbruket må få inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekrutteringen til næringen

AP

- De som arbeider i jordbruket skal sikres mulighet for inntektsutvikling og sosiale kår på linje med andre grupper i samfunnet

SV

- Et sterkt landbruk forutsetter at bondens arbeidsvilkår sikres. Særlig avgjørende er dette for å sikre rekruttering. Gjennom markedsregulering, pris og overføringer må bønder i Norges sikres et forsvarlig inntektsnivå, og sikkerhet for dette i lang tid framover

2.2 Jordbruksoppgjørene for fall?

På side 18 i Stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) heter det blant annet: *"Regjeringen mener forhandlingssystemet med basis i hovedavtalen og fastsatte retningslinjer for landbrukspolitikken bør videreføres"*.

FrP har i sine merknader i behandlingen av landbruksmeldingene påpekt at *"eksisterende ordning med jordbruksavtale [må] oppheves"* (Innst. S. nr. 167 (1999-2000), side 7). Dette er også noe Høyre har programfestet at de vil arbeide for i stortingsperioden 2001-2005. Slik sett er jordbruksavtalen under press.

2.2.1 Er jordbruksavtalene respektert i perioden 1997-2001

En indikasjon på hvor sterkt jordbruksavtalen står, får en ved å se på i hvilken grad en framforhandlet avtale blir respektert/vedtatt i Stortinget⁴. Her har vi valgt å se nærmere på i hvilken grad jordbruksoppgjørene i stortingsperioden 1997-2001 ble vedtatt, og hvorvidt stortinget stilte seg bak en framforhandlet avtale. Her bør det videre skillles mellom en situasjon der forhandlingspartene er kommet fram til avtale (1998, 1999, 2001) og år hvor partene ikke er blitt enige (2000).

⁴ Her kan det, med rette, påpekes at *motivasjonen* for å gå i mot en framforhandlet avtale variere veldig. I 1995 stemte SV og SP mot en framforhandlet avtale med begrunnelse at de ikke delte de mål og prinsipper som lå til grunn for landbrukspolitikken. De mente det var blitt tatt for mye hensyn til det politiske flertallet på Stortinget og hva som var oppnåelig. AP, H og KrF, stemte med ulik begrunnelse, for avtalen for å respektere forhandlingsretten.

Tabell 2.1 Utfallet av jordbruksforhandlingene i stortingsperioden 1997-2001 *

År	Hovedparter			Samlet utfall
	NB	NBS	Staten	
1998	Avtale	Avtale	Avtale	Avtale
1999	Avtale	Avtale	Avtale	Avtale
2000	Brudd	Brudd	Brudd	Brudd
2001	Avtale	Avtale	Avtale	Avtale

* For en oversikt over jordbruksforhandlingene i perioden 1986-97, se Gravdahl 1998

Av oversikten gitt i tabellen over, går det fram at det i stortingsperioden 1997-2001 lyktes jordbruksorganisasjonene og staten og å bli enige om en jordbruksavtale i tre av de fire årene. I forhandlingene i 2000 endte det med brudd. Det innebar at regjeringen da gikk til Stortinget med forslag basert på statens tilbud i forhandlingene. De øvrige årene i denne perioden har Regjeringen gått til Stortinget med en avtale framforhandlet med *begge* jordbruksorganisasjonene.

”Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke”

1998

(Innst. S. nr 235 (1997-1998))

Forslaget reist av FrP

Fikk kun FrP sine 14 egne stemmer i voteringen den 19 juni 1998

1999

(Innst. S. nr. 243 (1998-1999))

Forslaget reist av FrP

Fikk kun FrP sine 13 egne stemmer i voteringen den 17. juni 1999

2000

(Innst. S. nr. 219 (1999-2000))

Forslaget reist av FrP

Fikk kun FrP sine 15 egne stemmer i voteringen den 16. juni 2000

2001

(Innst. S. nr. 345 (2000-2001))

Forslaget reist av FrP, Høyre og representanten Terje Knudsen (UAV)

I 2001 ble det, som vist i tabell 2.2, votert alternativt mellom komiteens innstilling (for), og forslaget om å ikke bifalle forslag til ny jordbruksavtale (mot).

Tabell 2.2 *Votering Stortinget den 14. juni 2001. Innst. S. nr 345 (2000-2001). Innstilling fra næringskomiteen om å vedta jordbruksoppgjøret 2001*

	President: For							Sekretær: —	
	AP	KrF	H	FrP	SP	SV	V	UAV*	TF**
For	63	25	0	0	11	9	6	0	2
Mot	0	0	22	20	0	0	0	4	0

* Representantene UAV her er L. Stang, D. Danielsen, V. Kleppe og T. Knudsen

** Representantene for TF her er I. Stolt-Nilsen⁵ og S. Bastesen

⇒ Ved alternativ votering mellom innstillingen fra komiteen og forslaget fra FrP, H og Knudsen om å ikke bifalle forslaget til ny jordbruksavtale, ble tilrådingen fra næringskomiteen vedtatt med 117 stemmer mot 46 stemmer

2.3 ”Trygg mat”

Når det gjelder ”trygg mat” spørsmål har vi her valgt å trekke ut fire av de sakene som Norges Bondelag har hatt høyt på sin egen dagsorden, og som har vært oppe i Stortinget i siste stortingsperiode (1997-2001):

1. Veterinæravtalen
2. Antibiotika i fôr
3. Matsminkesaken
4. Importforbudet rundt BSE

2.3.1 Veterinæravtalen

Det som her omtales som ”veterinæravtalen” er hvordan de ulike politiske partiene stilte seg til EØS-komiteens beslutning om et revidert vedlegg I til EØS-avtalen (Innst. S. nr. 72 (1998-99), jfr. St.prp. nr. 6 (1998-99)). Sakens kjerne dreier seg blant annet om at Norge i det opprinnelige vedlegg I til EØS avtalen fikk aksept for at nasjonale regler ble beholdt på enkelte områder. Det gjaldt blant annet handel med land utenfor EØS (tredjeland) og bestemmelser knyttet til kontroll med handel (kontrolldirektivene). Det siste innebærer at den veterinære grensekontrollen med stikkprøver oppheves og erstattes med et kontrollopplegg hvor de som skal importere levende dyr eller animalske produkter, skal være registrert i et offentlig register. Det skal da foretas kontroll hos avsender, hos produsent, før varen eller dyret sendes til Norge, og det skal gjennomføres stikkprøvekontroll hos mottaker.

I den opprinnelige EØS-avtalen ble det fastsatt at bestemmelsene om grensekontroll, dyrs velferd og økonomiske ordninger i rettsaktene skulle gjennomgås av avtalepartene i løpet av 1995.

⁵ TF står for Tverrpolitisk Folkevalgte (Kystpartiet). Den 21. mars 2001 meldte rogalandrepresentanten Inger Stolt-Nielsen overgang fra Høyre til Kystpartiet.

Da det ble redegjort for framforhandlet avtaleutkast i januar 1997 (m.a.o i forrige stortingsperiode), stemte KrF, SP, SV for et forslag der de ba regjeringen om å videreføre eksisterende veterinærkontroll ved internasjonal handel med levende dyr og animalske produkter. AP, H og FrP stemte i mot dette forslaget og de dannet da flertallet.

Da denne saken igjen kom opp sommeren/høsten 1998, satt sentrumsregjeringen ved makten. Saken var vanskelig for Regjeringen og fire av seks statsråder fra Senterpartiet valgte å ikke støtte forslaget⁶. Regjeringen ba i Stortingsproposisjon nr 6 (1998-99), om Stortingets samtykke til å godkjenne EØS-komiteens beslutning nr. 69/98 om et revidert vedlegg I til EØS avtalen.

Tabell 2.3 *Votering Stortinget den 17. desember 1998. Innst. S. nr. 72 (1998-1999), fra utenrikskomiteen om endring av EØS-avtalens vedlegg I. Veterinære og plantesanitære forhold*

President: For								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	40	13	13	14	0	0	3	0
Mot	1	2	2	0	8	6	1	1

⇒ Innstillingen ble vedtatt med 84 stemmer for og 21 stemmer mot

Av tabellen over ser en at endringene i EØS-avtalen ble vedtatt med et flertall bestående av representanter fra KrF, V, AP, H, FrP. Hele stortingsgruppen til SP og SV stemte i mot. I tillegg stemte enkeltrepresentanter og fra flertallspartiene mot innstillingen. Dette var:

- Anne Lise Dørum (AP)
- Randi Kalstrøm og K. Økland (KrF)
- L. Kongshaug (Venstre)
- Per Roar Brevold og Vidar Kleppe (FrP)
- Steinar Bastesen Kystpartiet (TF)

2.3.2 Antibiotika i fôr; Sink Bacitracin

"Stortinget ber Regjeringen tillate fortsatt bruk av Sink Bacitracin i Norge", lød forslaget fra representanter fra AP, Høyre og FrP juni 1999 (Dokument nr. 8:72 (1998-1999)). Av argumentene som ble ført i marken var blant andre:

- Sink Bacitracin er et fôrtilskudd som produseres i Norge. Alpharma har en betydelig virksomhet i Norge (over 500 ansatte fordelt på 4 anlegg)
- Det inneholder ikke hormoner eller vekstfremmende stoffer

⁶ Finansminister Gudmund Restad og Fiskeriminister Petter Angelsen var for endringene, mens Kommunalminister Ragnhild Queseth Haarstad, Kulturminister Anne Enger Lahnstein, Sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa, Olje- og energiminister Marit Arnstad var mot de endringene i EØS avtalen

- Midlet har vært godkjent og i bruk i mer enn 40 år i Norge. Det har ikke vært påvist muligheter for kryssresistens. De mener da at ”føre var – prinsippet” ikke er særlig relevant i dette tilfellet
- Stoffet er godkjent av myndighetene i ca. 50 land
- Et eventuelt forbud kan føre til at en del markeder blir steng, fordi det i enkelte importland er godkjenning avhengig av godkjenning i produsentland

Mindretallet, bestående av KrF, Sp og Venstre i næringskomiteen brukte blant andre disse argumentene for å fremme sitt syn (jfr. Innst. S. nr. 49 (1999-2000)) :

- Frykten for at bruk av antibiotika som tilsetning i fôr kan bidra til utvikling av resistente bakterier
- Viser til at det er funnet resistensmekanismer hos enkelte bakterier mot Bacitracin
- Norge bør ikke ha mindre restriktiv politikk enn EU på dette området
- Et forbud i Norge vil ikke ha konsekvenser for landbruksnæringen, all den tid det utøves en selvpålagt praksis mot bruk av antibiotika i fôr

Tabell 2.4 *Votering Stortinget den 8. desember 1999, Innst. S. nr. 49 (1999-2000) fra næringskomiteen. Forslag om å fortsatt tillate bruk av Sink Bacitracin i Norge.*

	President: For							Sekretær:
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	39	0	15	16	0	0	0	1
Mot	1	16	0	0	10	6	4	0

⇒ Innstillingen vedtatt med 72 stemmer for og 37 stemmer mot

Av oversikten over går det fram at innstillingen, med forslag om å tillate fortsatt bruk av fôrtilskuddet Sink Bacitracin i Norge – ble vedtatt med støtte fra AP, FrP, H og Bastesen. KrF, SP, V og SV stemte i mot. De fikk dessuten støtte av Liv Marit Moland fra AP.

2.3.3 ”Matsminkesaken”

Med ”matsminkesaken” siktes det her til hvordan de ulike politiske partiene stilte seg til at Norge deltar i EØS-komitébeslutning om innlemmelse av diversedirektivet (95/2/EF), fargestoffdirektivet (94/36/EF) og søtstoffdirektivet (94/35/EF) i EØS-avtalen (Innst. S, nr. 104 (2000-2001), jfr. St.prp. nr. 12 (2000-2001)).

Regjeringen ba gjennom Stortingsproposisjon nr. 12 (2000-2001) om Stortingets samtykke til å innlemme de tre nevnte direktivene:

- Diverse- og fargestoffdirektivet

For disse to direktivene utgjorde *flertallet* representanter fra AP, H og FrP, som stemte *for* at direktivene skulle innlemmes. *Mindretallet* besto av representanter fra KrF, SP, V, SV og TF (Bastesen).

Tabell 2.5 *Votering Stortinget den 19. januar 2001. Innst. S. nr 104 (2000-2001) fra næringskomiteen. Samtykke om å innlemme diverse- og fargestoffdirektivet i EØS-avtalen*

President: For	Sekretær: ---							
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	35	0	17	15	0	0	0	0
Mot	0	15	0	0	9	5	4	1

⇒ Innstillingen ble vedtatt med 68 stemmer for og 34 stemmer mot

- Søtstoffdirektivet

Når det gjaldt søtstoffdirektivet skilte sentrumspartiene lag, og Venstre og KrF stemte sammen med flertallet.

Tabell 2.6 *Votering Stortinget den 19. januar 2001. Innst. S. nr 104 (2000-2001) fra næringskomiteen. Samtykke om å innlemme søtstoffdirektivet i EØS-avtalen*

President: For	Sekretær: ---							
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	36	14	17	15	0	0	4	0
Mot	0	0	0	0	9	5	0	1

⇒ Innstillingen ble vedtatt med 87 stemmer for og 15 stemmer mot

2.3.4 Importforbud i forbindelse med kugalskap (BSE)

I januar 2001 ble det fremmet et forslag om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter fra storfe fra land som har påvist kugalskap (Dokument nr 8:42 (2000-2001)). Forslaget fra representantene Odd Roger Enoksen, Morten Lund og Tor Nymo, (alle Senterpartiet) ble behandlet i næringskomiteen og det ble derfra innstilt på at en ikke skulle innføre slike forbud (Innst. S. nr. 160 (2000-2001)). Forslaget ble behandlet i Stortinget den 5. mars, og det ble avholdt tre voteringer i den forbindelse.

Tabell 2.7 *Votering Stortinget den 5. mars 2001. Forslag fra KrF, SP og V om å midlertidig forbud om forbud av import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har.*

President: Mot								Sekretær: ---	
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF	UAH
For	0	15	0	0	7	6	3	0	0
Mot	37	0	12	12	0	0	0	0	1

⇒ Forslaget ble forkastet med 31 stemmer for og 63 stemmer mot

Tabell 2.8 *Votering Stortinget den 5. mars 2001. Forslag fra SP om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe som kan tenkes å inneholde risikomateriale, fra land som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har.*

President: Mot								Sekretær: ---	
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF	UAH
For	0	15	0	0	7	5	3	0	0
Mot	37	0	12	12	0	0	0	0	1

⇒ Forslaget ble forkastet med 30 stemmer for og 63 stemmer mot

Tabell 2.9 *Votering Stortinget den 5. mars 2001. Innst. S. nr. 160 (2000-2001) fra næringskomiteen om å avvise forslag om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter fra land hvor det er påvist kugalskap*

President: For								Sekretær: ---	
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF	UAH
For	36	0	12	12	0	0	0	0	1
Mot	1	15	0	0	7	6	3	0	0

⇒ Innstillingen vedtatt med 62 stemmer for og 32 stemmer mot

Av avstemningene ser vi at AP, FrP, Høyre og Uavhengige (A, Kvakkestad) har utgjort flertallet, mens representantene fra KrF, SP, V og SV utgjorde mindretallet. I tillegg stemte AP-representanten Gunnar Halvorsen fra Aust-Agder mot at forslagene som ble stilt skulle avvises.

2.4 Rovdyr

Rovdyrproblematikken har vært et av de mer betente emnene i Stortingsperioden 1997-2001, og alle solemerker tyder på at det vil den være i perioden 2001 – 2005. Dette gjenspeiles i såvel saker som har vært oppe i Stortinget i løpet av perioden 1997-2001 og i programformuleringer for perioden 2001-2005.

Vi starter med å se nærmere på hvordan de enkelte partiene har stilt seg i enkelte av sakene i perioden 1997-2001, og det tas her utgangspunkt i fire ulike private forslag fra enkeltrepresentanter som ble avgjort i Stortinget den 30. januar i år. Forslag om:

1. Å ha forvaltningen av de fire store rovdyra i tråd med Stortingets intensjon (jfr. Dokument nr. 8. (1999-2000))
2. Avvikling av kjerneområdene for rovvilt, samt å fremme de nødvendige endringer slik at man kan oppnå et mer effektivt uttak av rovvilt som gjør skade eller skaper truende situasjoner (jfr. Dokument nr 8:7 (2000-2001))
3. At Stortinget skal få seg forelagt planen om å etablere et forvaltningsområde for ulv (Jfr. Dokument nr 8:8 (2000-2001))
4. Å be Regjeringen om å legge fram en ny stortingsmelding om rovdyrforvaltningen (jfr. Dokument nr. 8:18 (2000-2001))

2.4.1 Rovdyrforvaltning i tråd med Stortingets intensjon

Det var Morten Lund og John Dale (SP) som fremmet forslaget (Dokument nr 8:92 (1999-2000), om en gjennomgang av forvaltningspraksisen av de fire store rovdyra i Norge, og sørge for at framtidig forvaltningspraksis blir i tråd med Stortingets intensjoner nedfelt i St.meld, nr. 35 (1996) og Innst. S. nr 301 (1996-97).

Resultatet av arbeidet i energi- og miljøkomiteen var en tredelt innstilling:

- I. Dokument nr 8:92 (1999-2000) vedlegges protokollen

Tabell 2.10 Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr. 113 (1999-2000) fra næringskomiteen. Forslaget om å sørge for at forvaltningen av de fire store rovdyra er i tråd med Stortingets intensjon, legges ved protokollen.

President: Mot	Sekretær: ---							
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	30	12	0	13	1	5	3	0
Mot	4	3	12	1	7	0	0	1

⇒ Ved alternativ votering mellom tilrådingen fra komiteen og forslaget fra FrP og SP ble tilrådingen vedtatt med 64 stemmer mot 29 stemmer

Innstillingen ble altså vedtatt *mot* et forslag fra FrP og SP, der de to partiene foreslår at Regjeringen på egnet måte, og før Regjeringen gjennomfører vedtak i saken, gjør Stortinget

kjent med hvilke konsekvenser gjennomføringen av nytt forvaltningsområde for ulv vil få for utmarksnæringer, ressursutnytting, økologi, dyrevern og trivsel i lokalsamfunnene. Samt gjøre rede for de økonomiske følger, også inkludert de framtidige erstatninger.

Av stemmegivningen presentert over, ser vi at hele FrP sin gruppe og alle i SP, unntak av en representant (Ola D. Gløtvold) stemte mot flertallsinnstillingen. I tillegg stemte følgende representanter fra flertallspartiene mot innstillingen:

- Signe Øye, Erin Faldet, Grethe G. Fossum, Sverre Myrli (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten, Anita Apelthun Sæle, Åse Wisløff Nilssen (KrF)

II. Stortinget ber Regjeringen om å iverksette tiltak som ivaretar effektivt uttak av rovdyr utenfor kjerneområdene og skadedyr der fellingstillatelse er gitt, en styrking av bestandsregistreringen, større satsning av forebyggende tiltak og særskilte tiltak for reindriftsnæringen.

Tabell 2.11 Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr. 113 (2000-2001) fra energi- og miljøkomiteen om å be Regjeringen iverksette tiltak som ivaretar effektivt uttak av rovdyr utenfor kjerneområdene, styrking av bestandsregistreringen mv.

President: Mot	Sekretær: ---							
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	32	13	0	12	7	2	3	1
Mot	2	2	12	1	1	3	0	0

⇒ Innstillingen vedtatt med 70 stemmer for og 22 stemmer mot

Av stemmegivningen presentert over, ser vi at hele FrP sin gruppe og flertallet av SVs representanter stemte mot flertallsinnstillingen. I tillegg stemte følgende representanter mot innstillingen:

- Signe Øye, Sverre Myrli (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten, Anita Apelthun Sæle (KrF)
- Øystein Djupedal, Hallgeir H. Langeland, Olav Gunnar Ballo (SV)
- Jorunn Ringstad (SP)

SVs stemmegivning her er begrunnet med at de mener av differensiert forvaltning må knyttes til faktisk forvoldt skade, og ikke kun for å hindre en "potensiell fare", selv om det er utenfor kjerneområdet.

- III. Stortinget ber Regjeringen utvikle et forsøksprosjekt med forebyggende og forskningsbasert arbeid i rovdyrutsatte områder, basert blant annet på erfaringene fra tilsvarende problemområder i andre land

Tabell 2.12 *Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr.113 (2000-2001) fra energi- og miljøkomiteen om å be Regjeringen utvikle et forsøksprosjekt vedrørende forebyggende og forskningsbasert arbeid i rovdyrutsatte områder.*

President: Mot								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	34	15	0	13	8	5	3	0
Mot	0	0	12	0	0	0	0	1

⇒ Innstillingen vedtatt med 78 stemmer for og 14 stemmer mot

Mot denne flertallsinnstillingen stemte FrP sine representanter og Bastesen. De øvrige partiene sto samlet om at det burde utvikles et forsøksprosjekt med forebyggende og arbeid i rovdyrutsatte områder.

2.4.2 Forslag om avvikling av kjerneområdene

FrP-representantene Robert Eriksson, Øyvind Korsberg og Per Roar Bredvold fremmet forslag om avvikling av kjerneområdene for rovvilt, samt å fremme de nødvendige endringer slik at man kan oppnå et mer effektivt uttak av rovvilt som gjør skade eller skaper truende situasjoner (jfr. Dokument nr. 8:7 (2000-2001)).

I behandlingen av Innst. S. nr. 112 (2000-2001) i Stortinget som bygger Dokument nr. 8:7 (2000-2001), ble det stemt i tre runder.

I *runde 1* ble det stemt over tre konkrete forslag under ett: Stortinget ber Regjeringen om å

- avvikle kjerneområdene for rovvilt
- fremme de nødvendige endringer slik at man kan oppnå et mer effektivt uttak av rovvilt som gjør skade eller skaper truende situasjoner (skadedyr)
- fremme de nødvendige endringer slik at det kan åpnes for mer fleksible jakttider og metoder som i større grad hensyn tar lokale forhold

Tabell 2.13 *Votering Stortinget den 30. januar 2001, 1. avstemning (se a-c over)*

President: For								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	6	2	12	2	8	0	0	1
Mot	28	13	0	11	0	5	3	0

⇒ Forslagene nr. 1-3 fra FrP og SP ble med 60 mot 32 stemmer ikke vedtatt

Her ser vi at 6 stykker fra AP, 2 fra KrF og 2 fra H, samt Bastesen støttet forslagene fra FrP og SP. Utbryterne fra flertallspartiene var:

- Signe Øye, Grethe G. Fossum, Erin Faldet, Gerd Johnsen, Sverre Myrli, Gunnar Halvorsen (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim og Inger Stolt-Nielsen (Høyre)
- Odd Holten, Åse Wisløff Nilssen (KrF)

I *runde 2* ble det stemt over et forslag fra representanter fra FrP og Senterpartiet. Der Stortinget ber Regjeringen fremlegge de totale kostnadene knyttet til dagens rovviltforvaltning der kostnader knyttet til forskning, skade og forebygging framkommer.

Tabell 2.14 *Votering Stortinget den 30. januar 2001, 2. avstemning*

President: For								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	9	2	12	1	8	1	0	1
Mot	25	12	0	12	0	4	3	0

⇒ Forslagene nr. 4 fra FrP og SP ble med 56 mot 35 stemmer ikke bifalt

Her går det fram at forslaget knyttet til å få fram de totale kostnadene knyttet til dagens rovviltforvaltning, fikk noen flere stemmer enn forslaget knyttet til opphevelse av avvikling av kjerneområdene. Igjen ser en at forslaget samler FrP og SP sine partigrupper som stemmer for. Videre går det fram at Bastesen, en representant fra SV (Karin Andersen) og flere av AP representantene stemte for forslaget. Utbryterne fra flertallspartiene var:

- Signe Øye, Gunn Olsen, Torny Pedersen, Grethe G. Fossum, Erin Faldet, Gerd Johnsen, Sverre Myrli, Grethe Fosslø og Gunnar Halvorsen (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten og Åse Wisløff Nilssen (KrF)
- Karin Andersen (SV)

I runde tre, fikk energi- og miljøkomiteens tilråding om at dokument nr. 8:7 (2000-2001) vedlegges protokollen Stortingets samlede tilslutning.

2.4.3 Stortingets rolle i etableringen av et forvaltningsområde for ulv

Et forslag fra stortingsrepresentant John Dale (Dokument nr. 8:8 (2000-2001), om at *Stortinget ber regjeringa om å legge fram for Stortinget forslag til nytt forvaltningsområde for ulv*, fikk Sp og FrP sin støtte i energi- og miljøkomiteen. I forslag til vedtak innstiller komiteen at forslaget avvises (Innst. S. nr. 111 (2000-2001)). I Stortinget ble forslaget fra Dale fremsatt som et forslag på vegne av FrP og SP i Stortinget, og det ble votert mellom tilrådingen fra komiteen og forslaget fra FrP og SP.

Tabell 2.15 *Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr. 111 (2000-2001) fra energi og miljøkomiteen. Forslaget om at Stortinget skal få lagt seg føre planen om å etablere et forvaltningsområde for ulv – avvises.*

President: Mot								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	30	13	0	12	0	5	3	0
Mot	4	2	12	1	8	0	0	1

⇒ Ved alternativ votert mellom innstillingen fra komiteen og forslaget fra FrP og SP ble innstillingen fra energi- og miljøkomiteen vedtatt med 63 stemmer, mot forslag fra FrP og SP som fikk 29 stemmer

Her går det fram at FrP og SP sine grupper har stått sammen om å stemme mot tilrådingen fra komiteen og dermed for sitt eget forslag. Videre går det fram at det er enkelte utbrytere i AP, KrF og Høyre som har stemt for forslaget om at Stortinget skal få seg forelagt Regjeringens plan for å etablere et nytt forvaltningsområde for ulv:

- Signe Øye, Astrid Marie Nistad, Grethe G. Fossum og Erin Faldet (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten og Åse Wisløff Nilssen (KrF)

I forbindelse med behandlingen av forslaget til Dale, kom det også opp et forslag om en henstilling til Regjeringen om at *det geografiske området for den nye forvaltningsplanen avgrenses så mye at konfliktene kan reduseres til et minimum innenfor målsetningen om levedyktig bestand av ulv i Norge.*

Tabell 2.16 *Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr. 111 (2000-2001). Avgrense det geografiske området for den nye forvaltningsplanen for ulv så mye som mulig innenfor målsetningen om levedyktig bestand av ulv i Norge*

President: Mot								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	30	13	0	12	0	1	3	0
Mot	4	2	12	1	8	4	0	1

⇒ Tilrådingen fra komiteen ble vedtatt med 59 mot 33 stemmer

Argumentet til SP og FrP om å gå i mot tilrådingen fra komiteen ble blant annet begrunnet med at det kom i strid med forslaget fra Dale (og som er presentert i tabell 2.15 over), og om en hadde støttet tilrådingen fra komiteen ville det ha gitt Regjeringen fullmakter til å avgjøre spørsmålet på egen hånd, uten at Stortinget ble forelagt forslag på nytt forvaltningsområde for ulv. Av tabellen over går det også fram at 4 av 5 i SV stemte i mot forslaget (her stemte Karin Andersen sammen med flertallet i Stortinget), men med en noe annen argumentasjon enn FrP og SP. Fra SVs side ble det i den forbindelse blant annet advart mot en for lempelig fellingspraksis utenfor kjerneområdene og at en må se tiltakene i sammenheng med krav i Bern-konvensjonen og helst i felles forståelse med bl.a. svenske myndigheter.

Av tabellen over, som viser voteringsresultatet i Stortinget, går det fram at det også er visse utbrytere i fra de partiene som utgjorde flertallet (AP, KrF, H):

- Signe Øye, Grethe G. Fossum, Erin Faldet og Sverre Myrli (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten og Åse Wisløff Nilssen (KrF)

I samme innstilling fra Energi- og miljøkomiteen (Innst. S. nr. 111 (2000-2001), tilrådte komiteen at Stortinget ber Regjeringen å

- legge fram en konsekvensanalyse av forvaltningsplanen senest første halvår 2002
- vurdere å igangsette tiltak for å avhjelpe de menneskelige omkostninger som er knyttet til rovdyrpolitikken

Begge tilrådingene fra komiteen ble enstemmig vedtatt i Stortinget.

2.4.4 Tidspunkt for ny stortingsmelding om rovdyrforvaltningen

Det siste av forslagene vedrørende rovdyrpolitikken, som ble avgjort i Stortinget den 30. januar 2001, var når en ny Stortingsmelding om rovdyrforvaltningen burde foreligge. I et dokument 8 forslag fra representantene Gabrielsen, Hernæs og Sanner (Høyre), foreslo de at Stortinget skulle be Regjeringen legge fram en ny Stortingsmelding om rovdyrforvaltningen (Dokument nr. 8 (2000-2001)).

I energi- og miljøkomiteen endte flertallet, medlemmene fra AP, KrF, Høyre, SV og Venstre at de ville oppfordre Stortinget til å be Regjeringen legge fram en ny stortingsmelding om rovdyrforvaltningen senest innen utgangen av 2003. Mindretallet, representantene fra FrP og SP mente en slik melding skulle foreligge senest innen utgangen av 2001.

I en alternativ votering mellom tilrådinga fra komiteen og et forslag fra FrP og SP ble det votert over tilsvarende forslag.

Tabell 2.17 *Votering Stortinget den 30. januar 2001. Innst. S. nr. 110 (2000-2001). Regjeringen bes legge fram en ny stortingsmelding vedrørende rovdyrforvaltningen innen utgangen av 2003.*

President: Mot								Sekretær: ---
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	30	12	0	12	0	5	3	0
Mot	4	2	12	1	8	0	0	1

⇒ Ved alternativ votering mellom tilrådingen fra komiteen og forslaget fra FrP og SP ble tilrådingen vedtatt med 62 stemmer mot 29 stemmer

Resultatet av voteringen ble med andre ord at Stortinget ber Regjeringen legge fram en ny Stortingsmelding om rovdyrforvaltningen innen utgangen av 2003. Vi ser også av tabellen over at det var enkelte i flertallspartiene som heller så at en ny Stortingsmelding ble lagt fram innen utgangen av 2001. Dette var representantene:

- Signe Øye, Grethe G. Fossum, Erin Faldet og Sverre Myreli (Arbeiderpartiet)
- Kjellaug Nakkim (Høyre)
- Odd Holten, Åse Wisløff Nilssen (KrF)

2.4.5 Partiens omtale av rovdyrforvaltningen i programmene for 2001-2005

Rovdyrproblematikken har fått plass i alle de landsdekkende partienes programmer for stortingsperioden 2001-2005. Vi avslutter gjennomgangen av rovdyrproblematikken med å sitere ordlyden til ulike politiske partiers programmer.

Arbeiderpartiet

”Gjennom internasjonale konvensjoner er Norge forpliktet til å hindre tap av arter og bestander som hører til norsk natur. Arbeiderpartiet vil derfor arbeide for å redusere trusler som er rettet mot de til enhver tid truede artene. Dette innebærer at vi vil sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrartene bjørn, ulv, jerv og gaupe. Samtidig er det et mål å opprettholde muligheten til å utnytte beiteressursene i utmark til sau og tamrein. Derfor vil Arbeiderpartiet legge bedre til rette for felling av rovdyr og rovfugler som gjør skade og sikre en effektiv regulering av bestandene på et bærekraftig nivå. Videre vil vi øke satsingen på forebyggende tiltak. Konsekvensene av rovdyrpolitikken i forhold til bosetting, miljø, kulturlandskap, friluftsliv, turisme, jakt og fiske må analyseres. Nødvendige tiltak må iverksettes for å motvirke uønskede virkninger overfor enkeltmennesker, næringer og regioner. En økt satsing på forebyggende tiltak vil være sentralt” (Arbeiderpartiets program 2001-2005, side 71).

Høyre

”Rovdyrforvaltningen er en avveining av hensynet til biologisk mangfold og hensynet til husdyrhold og dyreværn. Høyre vil kombinere målsettingen om levedyktige rovdyrstammer med aktive utmarksnæringer. For å sikre at begge hensyn ivaretas, mener Høyre det er nødvendig med en ny og helhetlig gjennomgang av rovdyrpolitikken. Det må fortsatt gis anledning til å ta ut skadedyr” (Høyres stortingsvalgprogram 2001-2005, side 87).

Fremskrittspartiet

”Fremskrittspartiet er tilhenger av viltreservater og naturparker, men ser helst at disse opprettes på det som i dag er statens grunn. Dersom man ønsker å båndlegge privat jord, må full erstatning gis i henhold til markedspris eller makeskifte mot nærliggende statelig eiendom. Fremskrittspartiet kan tenke seg ordninger der offentlige naturparker settes bort til forvaltning av private interesser innen turistnæringen. I Norge bør det opprettholdes en rovdyrbestand av ulv, jerv, bjørn og gaupe. Imidlertid bør det pålegges staten å gi erstatning for skade som rovdyr påfører eierne av husdyrbestanden.

Rovviltbestandene de fleste steder i landet bør forvaltes slik at de er jaktbare som annet vilt. Eiendomsretten til rovviltet må følge grunneierretten, da dette kan skape økonomisk interesse for å opprettholde rovviltbestandene hos grunneierne. Fremskrittspartiet vil arbeide for at det skal bli enklere å få fellingstillatelser på skadedyr (rovdyr), samt at rovdyrforvaltningen legges til folkevalgte organer på kommunalt nivå. ...

Fremskrittspartiet vil:

- At ved båndlegging og innløsning/ekspropriasjon må det gis full kompensasjon for fremtidig tapt inntekt.
- Gi økonomisk kompensasjon til grunneiere av områder der staten vedtar at disse skal inngå i kjerneområde for rovdyr.
- Avvikle kjerneområdene for rovvilt”. (Fremskrittspartiet, prinsipp og handlingsprogram 2001-2005, side 34)

Kristelig Folkeparti

”De store rovdyrene er våre mest kjente truede arter. Kristelig Folkeparti vil arbeide for å sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrartene. Når vi får en bærekraftig stamme, kan det åpnes for lisensjakt. Fellingstillatelser må gis raskere. I rovdyrforvaltningen må en også ta hensyn til dyrehelsen hos bufe, lokalbefolkningens opplevelse av utrygghet, og reindriftens situasjon. Derfor må det legges større vekt på forebyggende tiltak. Bønder som opplever at rovdyr angriper buskapen, skal få full erstatning for det økonomiske tapet. Staten må bære mer av kostnadene ved forebyggende tiltak. KrF vil åpne for større lokal forvaltning av fellingstillatelser innenfor nasjonale rammer”. (Politisk program for Kristelig Folkeparti 2001-2005, side 58)

Senterpartiet

Artsmangfoldet omfatter også våre fire store rovdyr, bjørn, ulv, jerv og gaupe. Senterpartiet ønsker en rovdyrpolitikk som forener hensynet til biologisk mangfold og utnyttning av utmark til nærings- og rekreasjonsformål. Utmarksressursene er en viktig forutsetning for rekreasjon og bosetting i mange områder. Bruk av utmarka til beiting er en miljøvennlig form for matproduksjon, og en forutsetning for å ta vare på mange trua arter. Det er ut fra hensynet til det samla arts mangfoldet det er nødvendig å avveie forholdet mellom rovdyr og utnyttning av de forskjellige utmarksressursene (jakt, beiting, rekreasjon). I mange tilfeller må de lokale interessene tillegges større vekt.

Veksten i enkelte rovdyrbestander har vært stor i de seinere årene. I noen områder er rovdyrtettheten så høy at dette både går ut over næringsgrunnet og reduserer livskvaliteten til folk. Situasjonen for de store rovdyra har endret seg betraktelig siden rovdyrmeldingen ble behandlet. Senterpartiet vil derfor ta initiativ til ny vurdering av rovdyrforvaltningen.

Forutsigbare rammebetingelser for Husdyrholdet forutsetter at det offentlige setter i verk forebyggende tiltak, herunder uttak av skadedyr, når skader som følge av rovdyr overstiger et visst nivå i forhold til normale tap. Tidlig sankning eller flytting av husdyr er ikke aktuelt som permanent tiltak.

Senterpartiet vil:

- arbeide for en felles nordisk forvaltning av våre fire store rovdyr. Landenes naturgitte og kulturelle forutsetninger må legges til grunn.
- arbeide mot ynglende ulv i Norge.
- fjerne kjerneområdemodellen fra rovdyrforvaltningen.
- holde tilskuddene til forebyggende arbeid/tiltak i de mest rovdyrutsatte områdene på et høyt nivå
- at kompensasjonsordningene for rovdyrtap skal dekke de faktiske kostnadene.
- styrke nødvergeretten.
- øke forskningen omkring levesettet til rovdyr og beitedyr, og omkring økologiske og økonomiske sider ved bruk av utmarksressurser i næringsøyemed.

(Stortingsvalgprogram Senterpartiet 2001-2005, side 74-75)

Venstre

”De store rovdyrene er en verdifull og viktig del av norsk fauna. I den grad rovdyrvern og husdyrhold og reindrift ikke lar seg forene, må Norges forpliktelser til å opprettholde levedyktige rovviltstammer gå foran, kombinert med økonomisk kompensasjon til bønder som må bære kostnadene ved en vernepolitikk fastlagt av fellesskapet. Dette må ikke ensidig være erstatning for tapte dyr, men også midler til forebyggende tiltak som inngjerding av husdyr og beiting med

tilsyn, og omstillingsmidler i områder der dette viser seg utilstrekkelig. Før rovdyrbestandene har levedyktig nivå, må det i unntakstilfeller være mulig å ta ut skadedyr som gjør omfattende skadeverk på beitende husdyr. Det må kunne gis betingede fellingstillatelser, slik at skadedyr kan tas ut raskt.

Venstre vil

- At opprettholdelse av levedyktige rovviltstammer gå foran der rovdyrvern og husdyrhold ikke lar seg forene, kombinert med økonomisk kompensasjon til de som rammes". (Venstres stortingsvalgprogram 2001-2005)

Sosialistisk Venstreparti

Noreg har eit ansvar for å vere med og sikre levedyktige bestandar av dei fire store rovdyra - ulv, bjørn, gaupe og jerv. Vern av desse artane må kunne kombinerast med miljøvennleg kjøt- og mjølkeproduksjon basert på utmarksbeite.

Så lenge det finst rovdyr, vil det også bli skadar på bufe og rein. Det må derfor gjevast tilskot til å opprette effektive tilsynsordningar, og det må setjast i verk førebyggjande tiltak for å redusere skadeomfanget. Erstatningsordningane må bli betre og meir rettferdige, slik at heile samfunnet er med og ber kostnadene. Rutinane som skal ta seg av sakene når beitedyr går tapt, må bli betre. Forvaltninga av dei store rovdyra i Norden bør samordnast.

SV vil i perioden:

- arbeide for at leveområda til dei artane som er trua av utrydding - dei såkalla raudlisteartane - må sikrast.
- arbeide for å sikre levedyktige bestandar av alle artar som naturleg høyrer heime i Noreg. Levedyktige rovdyrbestandar må sikrast.
- arbeide for erstatningsordningar for tap av beitedyr, slik at det blir meir lønnsamt å drive med førebyggjande arbeid som kan kompensere reelle tap. (Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogram 2001-2005, side 30-31)

2.5 Halv moms på mat

Redusert moms på matvarer har vært et viktig spørsmål for Norges Bondelag i lang tid. Så da budsjettforliket mellom Arbeiderpartiregjeringen og sentrumpartiene for året 2001 beredte grunnen for redusert moms på matvarer, var det et viktig gjennomslag for blant andre Norges Bondelag. Vi skal derfor kort beskrive "innspurten" (det vil si siste halvåret av 2000) over hvordan de ulike partene stilte seg under prosessen som blant annet endte med "halv moms på mat".

Stor oppmerksomhet

Våren og sommeren 2000 var "grensehandelen" en gjenganger i våre nyhetsmedier. Reportasjer av folk på grensen til Sverige ble fulgt opp av stadig nye prisundersøkelser som viste hvor mye en sparte på å ta turen over grensen. Samtidig var det da bebudet at Regjeringen ville legge fram en momsreform høsten 2000. En av mange forklaringer på prisforskjellene på mat mellom de to nabolandene, var at det i Norge var høyere momssats på

matvarer (23 prosent) enn i Sverige (12 prosent). Spørsmålet knyttet til redusert moms på mat var også viktig i arbeidet for å få gjennomslag for at det var mulig å operere med differensierte merverdiavgiftssatser.

Enkelte av argumentene som ble brukt *for* redusert moms på mat under behandlingen i Stortinget:

- Sikrer økt utjevning mellom grupper i samfunnet
- Det kommer alle til gode
- Bidra til å redusere forskjellen på matvarepriser mellom Norge og naboland og dermed redusert grenshandel

Enkelte av argumentene som ble brukt *mot* redusert moms på mat under behandlingen i Stortinget:

- Det er et upresist og lite målrettet fordelingspolitisk virkemiddel
- Det skjer samtidig som en får en samlet skatte- og avgiftsskjerpelse
- Det bidrar til å utsette omstilling i landbruket

Arbeiderpartiregjeringen gikk for en ordning med momskompensasjon

I utgangspunktet stilte Arbeiderpartiregjeringen seg avvisende til redusert moms på mat. Landbruksminister Bjarne Håkon Hanssen svarte så sent som i august 2000 at halv moms på mat var "lite aktuelt" (Dagsavisen 13. august 2000).

Den 4. oktober la Regjeringen fram sitt forslag til statsbudsjett (St.prp. nr. 1 (2000-2001)). Den bebudede momsreformen ble lansert, og det ble foreslått å innføre moms på tjenester fra 1. juli 2001. Videre ble det foreslått å innføre redusert merverdiavgiftssats på 12 prosent for enkelte tjenester (som overnattingstjenester og persontransport). Når det gjaldt mat, så ble det foreslått innført en momskompensasjonsordning for kjøtt, som skulle tilsvare at den reelle merverdiavgiftssatsen kom ned på 18 prosent.

Budsjettforlik 18. november 2000 ga halv moms på mat

I debatten som fulgte etter Regjeringens presentasjon av sitt statsbudsjett gikk det klart fram at sentrumspartiene anså det som svært viktig at det ble gjort et "momsgrep". I budsjettforliket ble Arbeiderpartiet og sentrumspartiene enige om å utvide momsgrunnlaget til også å omfatte tjenester (som Regjeringen hadde foreslått selv). Med forliket fikk sentrumspartiene gjennomslag for å gjennomføre en halvering av momsen på matvarer og å unnta persontransport og reiseliv, inkludert alpinanlegg og fornøylesparker. Disse endringene som forliket innebar, ble foreslått finansiert med å øke den generelle merverdiavgiftssatsen fra 23 til 24 prosent.

Votering Stortinget den 28. november 2000

I Stortinget den 28. november ble budsjettforliket bekreftet. I tabellen under går voteringen på "rammeområde 23 skatt og avgifter" fram, der merverdiavgiften inngår i voteringen.

Tabell 2.18 *Votering Stortinget den 28. november 2000. Budsjett-innst. S. nr 1 (2000-2001)*
Rammeområde 23 skatt og avgifter.

President: Mot	Sekretær: ---							
	AP	KrF	FrP	H	SP	SV	V	TF
For	47	17	0	0	8	0	5	0
Mot	0	0	16	16	0	6	0	1

⇒ Innstillingen vedtatt med 77 stemmer for og 40 mot

3 Stortingsvalget er viktig for landbruket

I dette notatet har et vidt spekter av saker av betydning for norsk landbruk blitt trukket fram. Det har blitt sett nærmere på hvordan de politiske partiene og deres representanter har stilt og stiller seg i forhold til

- rådende inntektsmålsetting
- jordbruksoppgjørenes stilling
- ”trygg mat” problematikken
- rovdyrproblematikken
- redusert moms på mat

En kommer ikke bort fra at landbruket, i Norge som i de fleste øvrige vestlige land, er en politisk styrt næring. I dette notatet har vi kun behandlet et lite antall saker. Samtidig har vi sett at forskjellige komiteer har vært involvert:

- Utenrikskomiteen
- Næringskomiteen
- Energi- og miljøkomiteen
- Finanskomiteen

Gjennom å vise til så forskjellige saker og har poenget vært å rette oppmerksomheten mot det faktum at det som skjer og blir bestemt på Stortinget er av stor betydning for utviklingen av landbruket her til lands.

Kilder

Stortingsdokumenter:

B.innst.S.nr.1 (2000-2001): *Innstilling fra finanskomiteen om skatte-, avgifts- og tollvedtak for 2001, nytt vedtak om fastsettelse av den kommunale og fylkeskommunale inntektsskattøren for inntektsåret 2000, rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner for 2001, tilfeldige utgifter/inntekter i statsbudsjettet for 2001 og statsbudsjettets kapitler som gjelder utbytte m.v. for 2001*

Innst. S. nr. 110 (2000-2001): *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ansgar Gabrielsen, Bjørn Hernæs og Jan Tore Sanner om å be Regjeringen legge fram en ny stortingsmelding om rovdyrforvaltningen (jfr. Dokument nr. 8:18 (2000-2001))*

Innst. S. nr. 111 (2000-2001): *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentanten John Dale om at Stortinget skal få seg førelagt planen om å etablere eit forvaltningsområde for ulv (jfr. Dokument nr. 8:8 (2000-2001))*

Innst. S. nr. 112 (2000-2001): *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Øyvind Korsberg og Per Roar Bredvold om avvikling av kjerneområdene for rovvilt, samt å fremme de nødvendige endringer slik at man kan oppnå et mer effektivt uttak a rovvilt som gjør skade eller skaper truende situasjoner (jfr. Dokument nr. 8:7 (2000-2001))*

Innst. S. nr. 113 (2000-2001): *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Morten Lund og John Dale om å sørege for at forvaltningen av de fire store rovdyra er i tråd med Stortingets intensjon (jfr. Dokument nr. 8:92 (1999-2000))*

Innst.S. nr. 167 (1999-2000): *Innstilling fra næringskomiteen om norsk landbruk og matproduksjon (jfr. St. meld. nr. 19 (1999-2000))*

Innst. S. nr. 72 (1998-99): *Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr.69/98 om endring av EØS-avtalens vedlegg I (Veterinær og plantesanitære forhold).*

Innst. S. nr 235 (1997-1998): *Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 1998 – endringer i statsbudsjettet for 1998 m.m*

Innst. S. nr. 243 (1998-1999): *Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 1999 – endringer i statsbudsjettet for 1999 m.m*

Innst. S. nr. 49 (1999-2000): *Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Marit Nybakk, Bjarne Håkon Hanssen, Ansgar Gabrielsen, Siri Frost Sterri, Øystein Hedstrøm og Erik Dalheim om å tillate fortsatt bruk av førtilskuddet Sink Bacitracin i Norge*

(Innst. S. nr. 219 (1999-2000): *Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2000 – endringer i statsbudsjettet for 2000 m.m*

Innst. S. nr. 104 (2000-2001): *Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til at Norge deltar i EØS-komitebeslutning om innlemmelse av diversedirektivet (95/2/EF), fargestoffdirektivet (94/36/EF) og søtstoffdirektivet (94/35/EF) i EØS-avtalen*

Innst. S. nr. 160 (2000-2001): *Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enokesen, Morten Lund og Tor Nymo om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe fra land som har påvist kugalskap*

Innst. S. nr. 345 (2000-2001): *Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2001 – endringer i statsbudsjettet for 2001 m.m*

Stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) *Om norsk landbruk og matproduksjon*

Voteringsutskrifter

Stortinget møte 18.juni 1998	<i>Sak 10. Innst. S. nr. 235 (1997-1998) fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 1998</i>
Stortinget møte 17.desember 1998	<i>Sak 1. Innst. S. nr. 72 (1998-99) fra utenrikskomiteen ang. veterinær og plantesanitære forhold</i>
Stortinget møte 17. juni 1999	<i>Sak 8. Innst. S. nr. 243 (1998-1999) fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 1999</i>
Stortinget møte 8.desember 1999	<i>Sak 4. Innst. S. nr. 49 (1999-2000) fra næringskomiteen vedr. bruk av Sink Bacitracin i Norge</i>
Stortinget møte 15. juni 2000	<i>Sak 15. Innst. S. nr. 219 (1999-2000) fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2000</i>
Stortinget møte 28.november 2000	<i>Budsjettinnstilling S. nr. 1 (2000-2001). Votering Rammeområde 23 skatter og avgifter</i>
Stortinget møte 19.januar 2001	<i>Sak 1. Innst. S. nr 104 (2000-2001) fra næringskomiteen. Angående "matsminke".</i>
Stortinget møte 30. januar 2001	<i>Sak 1. Innst. S. nr. 113 (2000-2001) fra energi og miljøkomiteen</i>
Stortinget møte 30. januar 2001	<i>Sak 2. Innst. S. nr. 112 (2000-2001) fra energi og miljøkomiteen</i>

Stortinget møte 30. januar 2001	<i>Sak 3. Innst. S. nr. 111 (2000-2001) fra energi og miljøkomiteen</i>
Stortinget møte 30. januar 2001	<i>Sak 4. Innst. S. nr. 110 (2000-2001) fra energi og miljøkomiteen</i>
Stortinget møte 5. mars 2001	<i>Sak 3. Innst. S. nr. 160 (2000-2001) fra næringskomiteen. Angående midlertidig importforbud fra land hvor det er påvist kugalskap</i>
Stortinget møte 13. juni 2001	<i>Sak 8. Innst. S. nr. 345 (2000-2001) fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2001</i>

Politiske partiers program

- Arbeiderpartiets program 2001-2005
- Fremskrittspartiet, prinsipp og handlingsprogram 2001-2005, side 34)
- Høyres stortingsvalgprogram 2001-2005
- Politisk program for Kristelig Folkeparti 2001-2005
- Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogram 2001-2005
- Stortingsvalgprogram Senterpartiet 2001-2005
- Venstres stortingsvalgprogram 2001-2005

Øvrige kilder

Gravdahl, Hans Petter (1998): *Jordbruksforhandlingene 1986-1997. En oversikt*. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Oslo

St.meld nr. 19 (1999-2000): *Om norsk landbruk og matproduksjon*. Landbruksdepartementet

L a n d b r u k e t s Utredningskontor

Schweigaardsgt. 34C
Pb 9347 Grønland
N-0135 OSLO
Tlf: 22 05 47 00
Fax: 22 17 23 11
E-post: lu@landsam.com
<http://lu.landbruk.no>

*- administrativt underlagt Norsk Landbrukssamvirke -
er et samarbeidsorgan for:*

Norges Bondelag
TINE Norske Meierier BA
Norsk Kjøttssamvirke
Prior Norge
AL Gartnerhallen
Norske Felleskjøp
Norske Potetindustrier
Honningcentralen AL
GENO
Norsvin
Landteknikk
Gjensidige Forsikring
Landkreditt

ISSN 0803-0324

Norsk
Landbrukssamvirke

NORGES BONDELAG

